

Я. І. Жеребйов,
к. е. н., доц.

Інститут економіки, менеджменту і права у будівництві
Р. Я. Жеребйов
Донбаська національна академія будівництва і архітектури

СТРАТЕГІЧНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ ДОНБАСУ

Досліджено питання застосування стратегічного управління організаціями будівельного комплексу з метою ефективного впровадження інновацій. На впровадження досягнень науково-технічного прогресу в будівельному комплексі значний вплив здійснює множина чинників. Розумне управління використанням дії цих чинників є актуальним для розвитку ринкового потенціалу організацій будівельного комплексу. Розглянуто складові ринкового потенціалу підприємства. Запропоновано заходи, реалізація яких спрямована на вирішення цієї проблеми в організаціях будівельного комплексу Донбасу.

In article was considered questions of strategically management in building complex organizations which has targets of effective employ the innovations. Many factors using on introduction for sciences and technology achievements in building complex. Rational management of using these factors had been actually for development market potential in building complex organizations. In article was considered elements of market potential in organizations. Proposing measures for decision these problems in Donbass building complex organizations.

Ключові слова: стратегічний менеджмент, будівельний комплекс, організація, інновації, ринковий потенціал, організаційна структура управління, науково-дослідні підрозділи вищого навчального закладу освіти.

Вступ. Особливість управління (менеджменту) другої половини ХХ ст. пов'язана з різноманітністю його теорій. У 70-80 рр. ХХ ст. Ігор Ансофф запропонував інженерно-економічний підхід до методології і практики стратегічного менеджменту організації [1]. Системний підхід до управління Пітера Друкера знайшов вираження в концепції управління відповідно до цілей, а потім, – до визначення функцій і системи взаємодії їх виконавців [2; 3]. Концепція «7с» була запропонована Томасом Пітерсом і Робертом Уотерменом. Відповідно до неї ефективне управління організацією утворюється на підґрунті 7 взаємозалежних складових (стратегія, структура, системи, стиль, сума навичок, штат та загальні цінності) [4]. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. надає такі тенденції розвитку менеджменту підприємств: а) методологія менеджменту ґрунтується на досягненнях практики менеджменту; б) усвідомлюється значення матеріально-технічної бази сучасного виробництва і послуг; в) підсилюється увага до організаційної культури виробничо-економічної системи; г) значно більше уваги приділяється соціальній складовій системи менеджменту [5, с. 19].

Новий етап розвитку менеджменту (як системи чи процесу) відрізняється впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій. Стару організаційну модель, що ґрунтується на ієрархії, змінює побудована на інтеграційних процесах. Замість функціональної спеціалізації організаційна структура управління (ОСУ) організацією набуває форми матриці, що передбачає інтеграцію та координацію ряду функцій для реалізації важливих управлінських рішень особою, яка приймає рішення (ОПР) [6, с. 123].

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження проблем застосування стратегічного управління організаціями будівельного комплексу для ефективного впровадження інновацій та пропозицій щодо їх вирішення.

Методологія. Для досягнення мети застосовано аналіз наукової літератури, узагальнення пропозицій науковців, синтез існуючих розробок для вирішення сформульованих проблем в організаціях будівельного комплексу Донбасу.

Результати дослідження. На трансформаційні процеси в економіці нашої держави впливає глобалізація світових економічних взаємозв'язків. Трансформація економіки нашої країни можлива лише у разі застосування досягнень інноватики та утворення інноваційних структур у межах створюваних і вже діючих організацій. Інноваційна економіка передбачає достойну оплату висококваліфікованої праці та захист інтелектуальної власності. У зв'язку з цим особливого значення набувають регіональні форми організації розробки і застосування інновацій –

технологічні парки, бізнес-інкубатори, інноваційні та інжинірингові центри, підприємницькі структури венчурного типу.

Прогноз розвитку будівельного комплексу України до 2015 р. передбачає зростання темпів інвестицій в основний капітал за рахунок всіх джерел фінансування до 8-10 % на рік, зростання обсягів будівельно-монтажних робіт за договорами на будівельні підряди до 6-8 % на рік [7, с. 3-7].

У вищезгаданому проекті концепції стратегії розвитку будівельного комплексу до 2015 р. передбачається кадрове забезпечення її реалізації. Для цього потрібно створити єдину організаційну систему підготовки і перепідготовки фахівців – будівельників з використанням діючої і створенням нової регіональної освітньої структури. Така система може створюватися на основі акредитованих, ведучих підготовку фахівців для організацій будівельного комплексу, вищих навчальних закладів освіти (наприклад, Донбаська національна академія будівництва і архітектури (ДОННАБА)) як спеціалізованих регіональних центрів, а також державного представництва в підвищенні кваліфікації та перепідготовки кадрів для будівництва і житлово-комунального господарства.

Реалізація концепції можлива за умов збереження і розвитку ринкового потенціалу організацій будівельного комплексу і житлово-комунального господарства, передбачає застосування у процесі діяльності систем будівельного комплексу стратегічного управління.

Сучасний етап розвитку управління організаціями будівельного комплексу безпосередньо пов'язаний з науково-технічним прогресом (НТП) у будівництві. Інновації в будівництві являють собою науково-технічні досягнення, що призводять до отримання економічного та інших видів ефекту у процесі виконання будівельно-монтажних робіт (БМР), спеціальних будівельних та інших необхідних робіт (послуг) для замовників у стратегічній зоні господарювання (СЗГ) та спрямовані на задоволення принципово нових суспільних потреб. На впровадження досягнень НТП у будівельному комплексі значний вплив здійснює множина чинників, зокрема: а) внутрішні, що пов'язані з діяльністю організацій цього комплексу; б) зовнішні, що залежать від діяльності споріднених підприємств, державних установ, підприємств неспоріднених галузей та інших суспільних угруповань (у тому числі закордонних), які впливають на трансформацію економіки господарського комплексу та його складових частин у країні. До внутрішніх чинників відносять структуру підприємств, включаючи їх стратегічні центри господарювання (СЦГ); застосовувані ними функції діагностики стану підрозділів, планування, організації та управління; технології та механізації, матеріально-технічного забезпечення (з урахуванням наявних логістичних систем менеджменту) та розвитку підрозділів з переробки та комплектування вхідних ресурсів, стимулювання власне організацій будівельного комплексу та кожного працівника і таке інше. До зовнішніх чинників відносять: а) результати новацій науково-дослідних організацій у вигляді новітніх технологій виробництва (послуг); конструювання нових видів обладнання; використання нових матеріалів та виробів; нові розробки проектно-конструкторських організацій, що створюють проектно-кошторисну документацію на об'єкти з урахуванням запитів потенційних забудовників – споживачів (замовників) готової будівельної продукції (послуг); реформування спеціалізованих та інших субпідрядних організацій з урахуванням їх участі у застосуванні інновацій під час створення об'єктів будівництва; удосконалення діяльності постачальників матеріально-технічних та інших видів ресурсів (особливо стратегічних), що задовольняють попит на різновиди нового та удосконаленого обладнання, машин і механізмів, інвентарю, інструментів, різноманітних будівельних матеріалів тощо.

Відмітними рисами нині є виділення інформації як стратегічного ресурсу економічного розвитку, активізації інноваційно-інвестиційних процесів, скорочення транзакційних витрат шляхом застосування інформаційних і комунікаційних технологій в управлінні будівельними організаціями [8, с. 38].

Розумне використання наведених вище чинників є актуальним для розвитку ринкового потенціалу організацій будівельного комплексу (рис. 1).

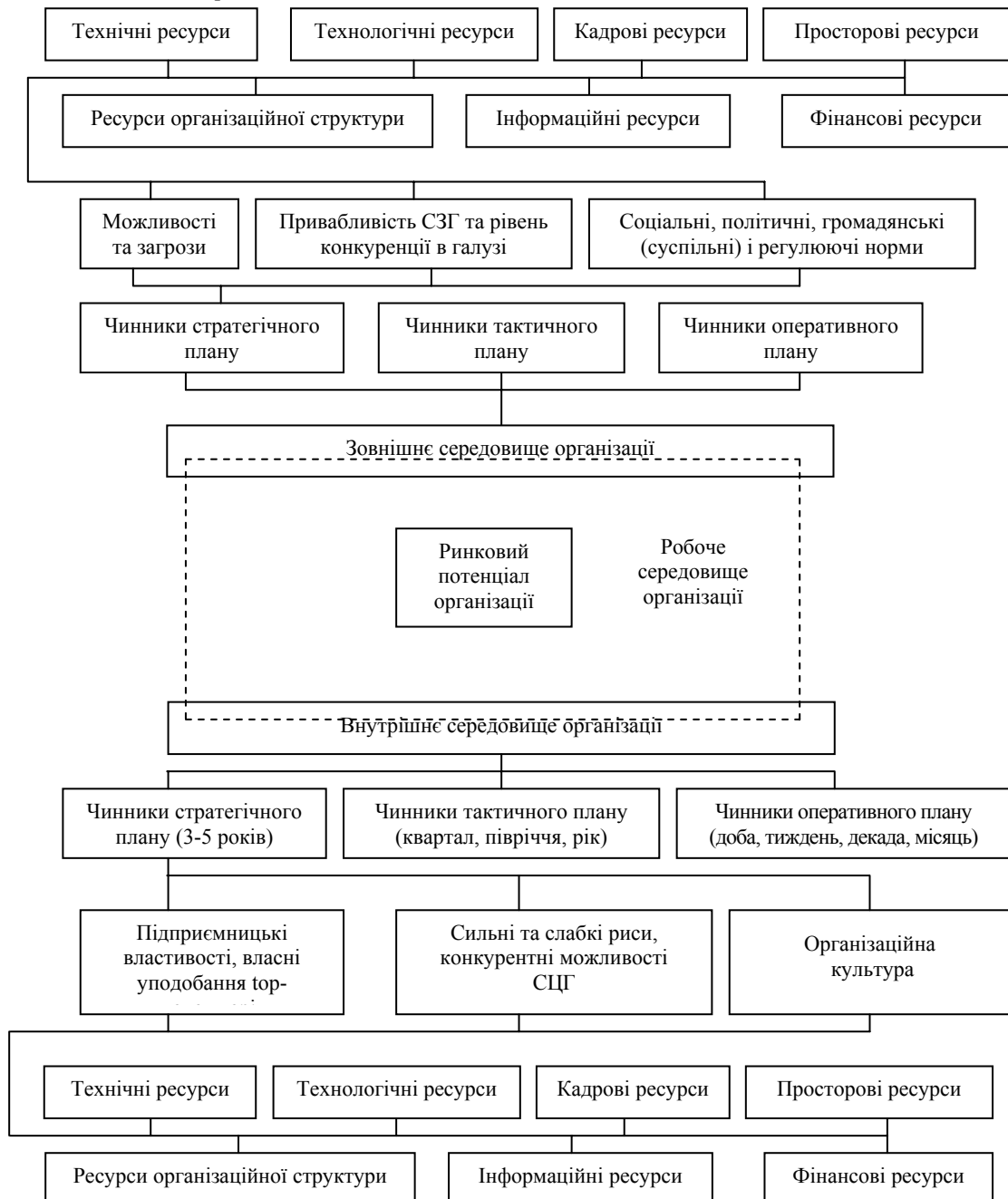
Ринковий потенціал організації будівельного комплексу являє собою межу сукупної її спроможності адаптуватися з максимальною гнучкістю до мінливих умов середовища підприємства шляхом моніторингу попиту (потреб) на готову будівельну продукцію (послуги) та його своєчасного задоволення за допомогою ефективного використання власних і запозичених ресурсів.

За результатами маркетингових досліджень потреб ринку на стратегічну часову перспективу будівельна організація має бути спроможною до висунення конкурентоспроможних ідей, що найліпшим чином задовольняють цей попит (потреби), за рахунок своєчасного пристосування власного виробничого апарату і персоналу до ефективного виконання сформульованої місії (виробничого профілю) у тривалій перспективі часу [9, с. 404].

На інтегральний показник ринкового потенціалу організації будівельного комплексу впливає сукупна дія чинників середовища підприємства. В науковій літературі виділяють зовнішнє, робоче і внутрішнє види середовища виробничої системи. З точки зору часової перспективи дію чинників середовища організації поділяють на чинники стратегічного, тактичного і оперативного плану (рис. 1).

Рис. 1. Складові ринкового потенціалу організації

Механізм адаптації роботи організації будівельного комплексу до середовища, що постійно змінюється; різноманітні перетворення та нововведення розглядаються в спеціальних галузях знань - інновації і стратегічному управлінні. Так, наприклад, для розрахунку складової ринкового потенціалу, що залежить від дії чинників зовнішнього

середовища, необхідно враховувати потенційні можливості і загрози, які з'являються в організації у зовнішньому середовищі в результаті застосування цілеспрямованих нововведень і підвищують гнучкість виробничо-економічної системи будівельного комплексу. Потенційні можливості виявляють шляхом проведення стратегічної діагностики, передбачення, SWOT-аналізу та інших інструментів стратегічного управління.

Кадровий потенціал як складова ринкового потенціалу організації формується під впливом таких факторів її зовнішнього, внутрішнього і робочого середовища: ринка трудових

ресурсів; соціально-демографічних факторів; розміру доходів; рівня освіти і життя населення; підприємницьких якостей процеспроможної його частини тощо.

Розрахунок рівня потенціалу може бути виконаний з використанням таких методів: матричного, кореляційного і регресійного аналізу, ланцюгових підстановок, шляхом порівняння з аналогічними показниками підприємств – лідерів галузі.

Інноваційна діяльність на підґрунті використання нових знань для створення технологій виробництва конкурентоспроможної будівельної продукції (послуг) повинна розглядатися як один зі стратегічних шляхів подолання негативних тенденцій у будівельному комплексі та, взагалі, у трансформаційній економіці в цілому, ліквідування економічного відставання регіону Донбасу та України. Програма науково-технічного та інноваційного розвитку на перспективу до 2020 р., що прийнята в Донецькій області, передбачає заходи для вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіону на підґрунті мобілізації наукового потенціалу Донецької області, та, за окремими питаннями, – України в цілому.

Нами обґрунтована та розроблена концепція розвитку інноваційної діяльності Донбаського інжинірингового центру менеджменту інвестиційного комплексу (ДІЦМІК) Науково-дослідної частини (НДЧ) Дон НАБА. Вона ґрунтується на результатах наукових досліджень та досвіду практики співробітників ДІЦМІК; включає організаційно-управлінські, соціально-економічні, фінансово-контрольні, етичні та соціально-культурні принципи, методи та прийоми, а також завдання з формування та організації нової системи цінностей управлінської діяльності ДІЦМІК. Пропонується реалізацію концепції та формування регіональної системи інноваційних консалтингових послуг будівельного спрямування розподілити на два часові періоди: а) становлення регіонального центру менеджменту інноваційно-інвестиційної діяльності – ДІЦМІК; б) утворення власне регіонального інноваційного будівельного комплексу як цілісного навчально-науково-виробничого організму, основою якого буде Дон НАБА.

Аналіз проблем розробки та досвіду застосування автоматизованих робочих місць (АРМ) у системі менеджменту якості Дон НАБА дає змогу зробити висновок, що АРМ треба використовувати для вирішення комплексу задач управління різноманітними напрямками діяльності держбюджетної організації. Окрім зниження трудомісткості виконуваної роботи, використання АРМ забезпечує проведення аналітичних досліджень, прийняття відповідних управлінських рішень та можливість застосування нормативного методу прогнозування результатів впровадження цих рішень, що є основною функцією менеджменту. Сучасні трансформації економіки країни потребують змін в організаційній структурі управління підприємствами будівельного комплексу Донбасу [10, с. 41]. Для організацій, що діють у декількох стратегічних зонах господарювання (СЗГ) та мають стратегічні господарські центри (СЦГ), велику штатну чисельність, нині актуальною стає децентралізація, тобто збільшення самостійності підрозділів підприємств будівельного комплексу. Централізація повинна застосовуватися будівельними організаціями та навчально-науково-виробничими організаціями для впровадження принципу єдиного керівництва і структуризації управління, а децентралізація – для підвищення гнучкості організацій будівельного комплексу з метою комплексної (системної) взаємодії із замовниками у СЗГ. Запроєктована і створена структура підприємства будівельного комплексу не може бути з плином часу незмінною. Організації, які успішно працюють, повинні регулярно оцінювати ступінь адекватності власних ОСУ внутрішнім і зовнішнім умовам та змінювати їх у разі необхідності чи потреби. Зі зміною параметрів діяльності топ-менеджери повинні створювати нову чи трансформувати діючу ОСУ організації будівельного комплексу. Базовим структурним елементом організації, що функціонує в умовах глобалізації та трансформації економіки, має бути не окрема функція чи напрям діяльності в СЗГ, а міжфункціональна команда чи група працівників (наприклад, СЦГ), яка відповідає за виконання комплексу функцій для задоволення запитів споживачів продукції (послуги), що виробляється (надається) цією організацією в СЗГ, і вимог ринку.

Коли ринковий потенціал, темпи розвитку організації будівельного комплексу починають знижуватися, – виходом для неї є початок диверсифікації в інші галузі діяльності. Завдання формування стратегії управління диверсифікованою організацією будівельного комплексу повинне включати: а) прийняття рішення про проникнення СЦГ у галузі, що вибрані для проведення диверсифікації; б) розробка плану дій, спрямованих на довгострокове поліпшення портфеля (стратегічного набору видів діяльності) підприємства після здійснення диверсифікації; в) використання різноманітних стратегічних переваг, що притаманні наявному портфелю підприємства, і перетворення їх у конкурентну перевагу СЦГ у СЗГ; г) оцінювання перспектив отримання прибутку від кожного виду бізнесу та спрямування ресурсів організації (особливо стратегічних) на використання найбільш привабливих для організації будівельного комплексу стратегічних можливостей.

Реструктуризація підприємств, що проводиться в нашій країні, передбачає створення конкурентоспроможних виробництв і зміну моделі поведінки організації, яка пов'язана з формуванням жорстких бюджетних лімітів, характерних для ринкової економіки.

Висновки. У період трансформаційних процесів організації будівельного комплексу вимушені змінювати свою структуру, пристосовуватися до нових умов збуту власної продукції (надання послуг), до ринкових цін і сил конкуренції, прийнятої на озброєння інноваційної власної моделі розвитку та економіки країни в цілому, що потребує застосування стратегічного інноваційного менеджменту.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление [Текст] : сокр. пер. с англ.; науч. ред. и авт. предисловия Л. И. Евенко / И. Ансофф. - М.: Экономика, 1989. - 519 с. - 20000 экз. - ISBN 5-282-00652-9.
2. Друкер П. Рынок: как выйти в лидеры. Практика и принципы [Текст] / П. Друкер. - М.: Экономика. - 1992. - 351 с. - 25000 экз. - ISBN 5-85020-109-2.
3. Друкер Питер Ф. Задачи менеджмента в XXI веке [Текст] : пер. с англ. / Питер Ф. Друкер. - М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. - 200 с. - ISBN 5-8459-0127-8.
4. Питерс Т. В поисках эффективного управления (Опыт лучших компаний) [Текст] : пер. с англ.; общ. ред. и вступ. ст. (с. 5-27), Л. И. Евенко / Т. Питерс, Р. Уотермен. - М.: Прогресс, 1986. - 418 с. - 15000 экз.
5. Кредисов А. Менеджмент: основные концепции 2-й половины XX ст. и некоторые тенденции развития в начале XXI ст. [Текст] / А. Кредисов // Экономика Украины. - № 11. - С. 12-20. - 3296 экз. - ISSN 0131-7741.
6. Загородній А. Г. Словник-довідник з підприємництва та економіки будівництва [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. - Львів: Видавництво Державного університету «Львівська політехніка», 1994. - 296 с. - 2500 пр. - ISBN 5-7707-6556-9.
7. Федоренко В. Г. Концепція стратегії розвитку будівельного комплексу України на період до 2015 року [Текст] / В. Г. Федоренко, А. М. Тугай, А. Ф. Гойко, В. Б. Джабейло. - Економіка та держава. - 2007. - № 1. - С. 3-7.
8. Захарченко В. Пятый цикл индустриального (постиндустриального) развития и формирования промышленных территориальных систем [Текст] / В. Захарченко // Экономика Украины. - 2005. - № 11. - С. 38-45. - 3296 экз. - ISSN 0131-7741.
9. Экономическая стратегия фирмы [Текст] : учеб. пособие / Под ред. засл. деят. науки РФ, д-ра экон. наук, проф. А. П. Градова. - 2-е изд., испр. и доп. - СПб.: Специальная Литература, 1999. - 589 с. - 2000 экз. - ISBN 5-263-00022-7.
10. Паламарчук Г. Трансформация организационных структур в экономике Украины [Текст] / Г. Паламарчук, А. Паламарчук // Экономика Украины. - 2005. - № 12. - С. 40-46. - 3289 экз. - ISSN 0131-7741.